Pellervon taloustutkimus

Lausunto

15.3.2018

Tarkastusvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022, VNS 1/2018 vp

Julkisen talouden tasapainottuminen

Julkisen talouden suunnitelman mukaan julkinen talous on tasapainottumassa. Ensi vuodesta lähtien julkisyhteisöjen nettoluotonanto on käytännössä nolla. EU:n finanssipolitiikan arvioinnissa käytetty rakenteellinen jäämä on tänä ja ensi vuonna suurin piirtein keskipitkän aikavälin tavoitteessa, -0,5 prosenttia suhteessa BKT:seen. Vuosina 2020-2022 rakenteellinen jäämä on JTS:n mukaan hieman tavoitteen yli. Nimellisen rahoitusasematavoitteensa ylittivät jo viime vuonna paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot. JTS:n mukaan sosiaaliturvarahastot pysyvät myös tulevina vuosina tavoitteessa ja paikakallishallinto ylittää sen. Valtio pääsisi tavoitteeseensa vuonna 2022.

Talouskasvu ja julkisen talouden leikkaukset ovat tasapainottaneet julkista taloutta nopeasti, vuoden 2015 noin 2,8 prosentin alijäämä on pienentynyt viime vuoden alle 0,6 prosentin alijäämään. Kehitys onkin ollut viime vuosina poikkeuksellisen suopeaa julkisen talouden tasapainottumisen kannalta. Julkisten talouden leikkausten ja alhaisten palkankorotusten myötä julkisen sektorin menot eivät ole kasvaneet vuoden 2014 jälkeen. Vuonna 2016 alkanut talouden kasvu on sen sijaan kasvattanut yksityisen sektorin työllisyyttä ja palkkasumma ja siten myös verotuloja. Hyvän suhdanteen jatkuessaankaan näin suopea tilanne julkisen talouden tasapainottamisen kannalta ei jatku, sillä jatkossa myös julkisen sektorin palkat nousevat viime vuosia nopeammin.

Talouskasvu

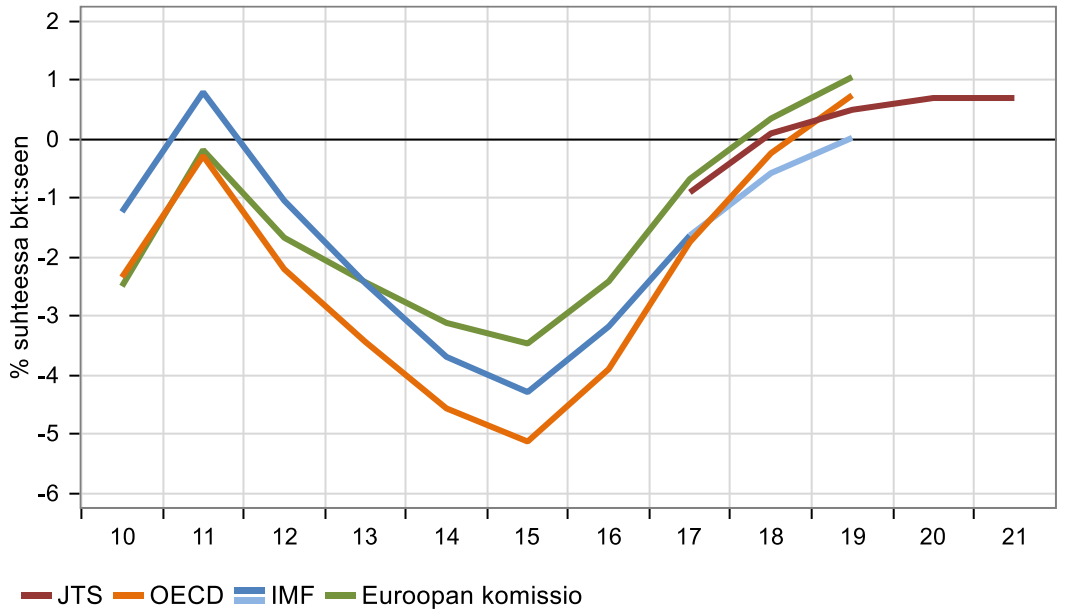
JTS:n taustalla olevan VM:n ennusteen mukaan talouskasvu hidastuu tämän vuoden 2,6 prosentista 2,2 prosenttiin ja edelleen 1,8 prosenttiin vuonna 2020, vuosina 2021-22 kasvu olisi alle 1,5 prosenttia. Julkisen talouden suunnitelman perusuran mukaan BKT:n kasvu olisi keskimäärin 1,8 prosenttia vuosina 2018-2022. PTT:n arvio tämän ja ensi vuoden kasvusta on jonkin verran suurempi, 2,8 prosentti. Nykyinen nopea kasvu on kuitenkin pääasiassa seurausta hyvästä kansainvälisestä suhdannetilanteesta ja kasvuvauhti todennäköisesti hidastuu tulevina vuosina selvästi. Keskimääräisestä kasvusta vuosina 2018-2022 PTT:n arvio on yhtenevä VM:n arvion kanssa, siten myös arvio julkisen talouden keskipitkän aikavälin kehityksestä on varsin yhtenevä.

Finanssipolitiikka

JTS:n mukaan julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteet näyttäisivät toteutuvan tarkastelujaksolla. Samoin myös velka-aste kääntyy laskuun. Myös JTS:ssä kuvattu finanssipolitiikan viritys vaikuttaa suhdannetilanteeseen nähden melko oikealta.

Tällä hetkellä Suomen taloudessa on meneillään varsin suotuisa kasvuvaihe ja sen odotetaan jatkuvan ainakin vielä tämän ja ensi vuoden. Talouskasvun myötä vajaakäytössä olleet talouden resurssit alkavat tulla yhä enemmän käyttöön ja Suomen talous on lähestynyt potentiaalisen tuotannon taso, eli tuotannon tasapainotasoa. Euroopan komission ja JTS:n arvion mukaan potentiaalinen tuotanto ylittyy tänä vuonna ja OECD:n ja IMF:n mukaan ensi vuonna (Kuvio 1).

Positiivinen tuotantokuilu tarkoittaa, että julkisyhteisöjen nettoluotonannon pitäisi olla keskipitkän aikavälin tavoitteen (-0,5 suhteessa BKT:seen) yläpuolella. Näin JTS:n mukaan myös on. Samaa asiaa kuvaa myös rakenteellinen jäämä, jonka pitäisi olla yli suhdanteiden keskipitkän aikavälin tavoitteessa. JTS:n mukaan näin olisi tänä ja ensi vuonna. Sen jälkeen tavoite ylitetään. Ottaen huomioon potentiaalisen tuotannon estimointiin ja sitä myöten rakenteelliseen alijäämään sisältyvä suuri epävarmuus, on JTS:n mukainen finanssipolitiikka suhdanteisiin nähden varsin kohdallaan.

Lähde: DG ECFIN, IMF, OECD, JTS, Macrobond, PTT

Kuvio 1. Arvioita tuotantokuilusta eli BKT:n ja potentiaalisen BKT:n erotuksesta.

Kestävyysvaje

Keskipitkän aikavälin tasapaino-ongelma julkisessa taloudessa näyttäisi siis pitkälti korjaantuneen. Myös VM:n arvio tulevien vuosien kestävyysvajeesta on pienentynyt, ollen noin 2,5 prosenttia suhteessa BKT:seen ilman hallitusohjelman pitkän aikavälin toimia, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Onnistuessaan niillä hoidettaisiin kestävyysvajearviosta noin puolet.

Pellervon taloustutkimus

Lausunto

15.3.2018

Sote-uudistuksen säästötavoitteen toteutuminen on kuitenkin hyvin epävarmaa. Samoin kuin koko kestävyysvajeen suuruus. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden kaikkia haasteita ei siis ole ratkaistu, mutta tilannen näyttää nyt aiempaa selvästi paremmalta.

Uusistuksia tarvitaan

Vaikka julkisen ja valtion talouden tasapainotavoite JTS:n mukaan saavutetaan, se ei tarkoita, että julkisessa taloudessa olisi ”jakovaraa”. Nyt on vasta näköpiirissä julkisen talouden tasapainottuminen, joka on saavutettu kipeillä leikkauksilla ja onnekkaallakin talouskasvulla. Noususuhdanteessa julkisen talouden pitääkin päätyä ylijäämäiseksi, jotta laskusuhdanteessa voidaan antaa alijäämän kasvaa. Julkisen velan tason olisi hyvä myös olla nykyistä alhaisempi, jotta tulevan taantuman aikana kasvavan alijäämän myötä lisääntyvä velka ei aiheuttaisi ongelmia. Lisäksi loppu kestävyysvaje täytyy kuroa umpeen pitemmällä aikavälillä.

Tilaa menojen kasvattamiselle, verojen alentamiselle ja kestävyysvajeen kuromiselle tehdään talouden kasvuedellytysten parantamisella ja työllisyysasteen nostolla. Julkisen talouden tasapainon sijaan suurimmat haasteet ovat Suomen talouden tilassa. Työllisyysaste on edelleen selvästi alhaisempi kuin muissa Pohjoismaissa. Tuottavuuden kasvu on heikkoa. Suomi on jäämässä jälkeen tutkimus- ja tuotekehityspanostuksissa sekä koulutuksessa.

Tarvetta uudistuksille siis on. Noususuhdanne on parasta aikaa niiden toteuttamiseen, sillä uudistuksissa on aina myös häviäjänsä ja noususuhdanteen aikana esimerkiksi uudistuksen myötä hävinneen työpaikan tilalle on paljon helpompi löytää uusi työpaikka kuin laskusuhdanteessa.

Lisätietoja:

Janne Huovari
040 164 8141
janne.huovari@ptt.fi
@jhuovari